

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A magasabb szintű belső piaci integráció mint a kohézió és növekedés kulcstényezője a szigetek tekintetében

(2009/C 27/26)

2007. szeptember 27-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A magasabb szintű belső piaci integráció mint a kohézió és növekedés kulcstényezője a szigetek tekintetében.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció 2008. június 3-án elfogadta véleményét. (Előadó: Sylvia GAUCI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. július 9–10-én tartott 446. plenáris ülésén (a július 10-i ülésnapon) 118 szavazattal 1 ellenében, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB felhívja az EU-t, hogy dolgozzon ki integrált megközelítést a szigetek belső piacba való jobb integrációjára, ami kulcsfontosságú az Unió kohéziójának és növekedésének megerősítéséhez, s ezzel a felülvizsgált lisszaboni menetrend célkitűzéseinek maradéktalan teljesüléséhez. Az ilyen integrált megközelítés annyiban jogos, hogy a szigetek – a közöttük levő (különösen méretbeli) különbségek ellenére – ugyanazokkal a kulcsproblémákkal küzdenek.

1.2 Az EGSZB azt javasolja, hogy az EU alakítsa ki az európai szigetek valamennyi problémáját koherens módon kezelő közösségi politikák integrált keretét.

1.3 Az EGSZB hangsúlyozza a szilárd kormányzás szükségességét, hogy megbirkózhassunk az olyan problémákkal, mint a tájékoztatás és kommunikáció; az adatok gyűjtése és minősítése; a közös stratégiai vízió; a hálózatba szervezés és a klaszterek; és a civil társadalom részvétele. Ezért ezt a célt szem előtt tartva fontos megteremteni a szükséges feltételeket ahhoz, hogy a szigetek helyi intézményei fel tudják mérni a szigetjellegből adódó költségeket. Emiatt a szigetek helyi statisztikai szolgálataira és árindexekre egyaránt szükség van. A végcél az, hogy közös kiértékelési módszertan alakuljon ki az európai szigetek összes helyi statisztikai szolgálata között.

1.4 Ami a végrehajtás szintjét illeti, az EGSZB hatástanulmány elkészítését szorgalmazza a belső piacra vonatkozó egyes EU-kezdeményezések szigetekre gyakorolt hatásáról; beleértve a szigetek szempontjainak megjelenését az összes EU-politikában; valamint az adminisztratív feladatok leegyszerűsítésének végrehajtását, különös tekintettel a kvv-kra.

1.5 Mivel az elérhetőség kulcsfontosságú kérdés a szigetek számára, az EGSZB a területi kontinuitás minőségére szeretné ráirányítani a figyelmet. Az ilyen eszközöknek fejlettebbeknek kellene lenniük az EU-ban. A szigeteknek kellene irányítaniuk a szárazföld irányába történő használatát, nem pedig fordítva.

1.6 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy nyújtson be éves jelentést az Európai Parlamentnek, a

Tanácsnak, a Régiók Bizottságának és az EGSZB-nek az európai szigetek problémáinak megoldása érdekében hozott intézkedések hatékonyságának nyomon követéséről és értékeléséről. E tekintetben az éves jelentésnek az Európai Bizottság által javasolt cselekvéseket is tartalmaznia kellene. Elmondható tehát, hogy ez a vélemény hosszú távú, dinamikus folyamatot indít útjára.

2. Bevezető

2.1 Az Eurostat meghatározása alapján egy szigetnek:

- legalább 1 négyzetkilométer kiterjedésűnek kell lennie;
- legalább 1 kilométerre kell feküdnie a kontinenstől;
- legalább 50 fős állandó lakossággal kell rendelkeznie;
- nem lehet állandó összeköttetése a kontinenssel; valamint
- nem lehet a területén uniós ország fővárosa.

2.2 A fenti meghatározást azonban felül kell vizsgálni és fel kell frissíteni, abból az egyszerű tényből kiindulva, hogy a sziget olyan terület, amely szárazföldi úton nem érhető el. A 2.1. pont definíciója továbbá nem rendelkezik jogalappal, és csak referenciaként használható egy olyan, jobb meghatározás hiányában, amely figyelembe veszi a kibővített Európai Unió új jellegzetességeit, tekintve, hogy szigetjelleggel rendelkező tagállamai is vannak.

2.2.1 A sziget fogalmának meghatározásakor a Lisszaboni Szerződéshez csatolt 33. Nyilatkozatot is figyelembe kellene venni, amely kimondja, hogy: A [Kormányközi] Konferencia úgy ítéli meg, hogy a 174. cikkben említett szigeti területek – a szükséges feltételeknek való megfelelésük esetén – teljes szigetállamokat is magukba foglalhatnak.

2.3 Az EU szigeti területei jelenleg az Európai Unió tizennégy tagállamához tartoznak. Az EU szigetein körülbelül 21 millió lakos él. Ezek a szigeti régiók gazdasági és geopolitikai jelenlétet biztosítanak az EU számára a világ szinte valamennyi óceánján, és aktív határt képeznek több kontinenssel is.

2.4 A szigetek sokfélék, akárcsak maguk a tagállamok is. Ezért az EGSZB a következő tipológia bevezetését szeretné javasolni.

2.4.1 Sokfélék egyfelől strukturális szempontból: míg egy részük periferikus sziget, más szigetek a legkülső régiók részei, melyek sajátosságaira az EU-Szerződés is külön kitér (299. cikk (2) bekezdés). Némelyik kicsi (közülük néhánynak a lakossága az 50 főt sem éri el), mások nagyok.

2.4.2 Sokfélék továbbá intézményi szempontból, mivel némelyikük szigetállam, némelyikük regionális státussal rendelkezik, egyes part menti szigetek pedig a kontinentális regionális önkormányzat hatáskörébe tartoznak.

2.5 Mindezen különbségek ellenére a szigetek olyan tulajdonságokkal rendelkeznek, amelyek jelentősen megkülönböztethetik őket a szárazföldi területektől, például a kultúra, az oktatás, a közlekedés vagy a környezetvédelem tekintetében. Ezeket a szempontokat érdemes lenne közelebbről is megvizsgálni, hogy olyan politikát alakíthassunk ki ezekre a területekre vonatkozóan, amely egyszerre veszi figyelembe az egyes szigetek közös jellemzőit és azokat a sajátosságokat, amelyeknek köszönhetően különbségek tapasztalhatók a szigetek előtt álló lehetőségek és kihívások terén. Az EGSZB szerint erre a témára később vissza kellene térni.

2.6 Az Európai Bizottság „Egységes piac a 21. századi Európa számára” című közleményével (2007. november 20.)⁽¹⁾ vitát kezdeményezett a jövőbeli belső piacról; meg kell vizsgálni a szigetek helyét is e kérdésfelvetésben.

3. Háttér

3.1 Tekintettel az új, integrált szemléletű kormányzási módszertan bevezetésére (mindenekelőtt a jövőbeli uniós tengerpolitikáról szóló zöld könyv, illetve kék könyvek révén), a belső piaccal kapcsolatos kérdések kezelése során a regionális kérdéseket is tekintetbe kell venni. A belső piac nem önmagáért való cél, hanem eszköz a területek és az emberek szolgálatában.

3.2 A szigetek mindig is keresték a kibontakozás útját a belső piac keretei között, elébe menve a várható változásoknak.

3.3 A regionális politika megfelelő eszköz a szigetekre irányuló fellépésekhez. Ezt az eszközt azonban – egy integrált uniós kereten belül – tovább kell fejleszteni és tökéletesíteni kell, hogy a szigetek ne csak jogi értelemben legyenek részei a belső piacnak, hanem gazdasági és szociális értelemben is teljesebb szerepet játszassanak. Az Európai Bizottság által a Lisszaboni Szerződést követően kidolgozandó, jövőbeli területi kohéziós politikában ezt az aspektust is meg kell fontolni.

3.4 A közösségi politikák említett integrált keretrendszer nemcsak a regionális, illetve kohéziós politikát foglalja magába, hanem konkrétan a következő területeket is: közlekedés;

energia és vízügy; oktatás és foglalkoztatás; kutatás, technológiai fejlesztés és innováció; versenypolitika; iparpolitika; környezetvédelem; mezőgazdaság és halászat.

3.5 A jelen kontextusban a szigetek helyzetét elsődlegesen a 4. kohéziós jelentés fényében kell vizsgálni.

3.5.1 Jóllehet az európai intézmények támogatják politikáik integrált megközelítését, meglepődve állapítottuk meg, hogy az Európai Bizottság, úgy tűnik, nem rendelkezik integrált elemzéssel a szigetek nehézségeiről.

3.5.2 Az Európai Bizottság szemében a megközelíthetőség „specifikus probléma”, amellyel a szigeteknek meg kell birkóznuk.

3.5.3 Az Európai Bizottság jogosan emeli ki a szigetek másik problémájaként a csekély számú népességet. Ennek következtében kisméretű helyi piaccal rendelkeznek, ami korlátozza a szigetek kkv-inak növekedési képességét, megfelelő gazdasági volumenek híján. Ez konkrétan akadályozza őket az európai piacok meghódításában is.

3.5.4 A szigetek helyzetének másik következménye az, hogy többségük nem támaszkodhat saját helyi piacára⁽²⁾, amely általában túl kicsi egy „teljes spektrumú” és hatékony gazdaság fenntartásához. Ez az egyszerű tény a helyi kkv-kat arra kényszeríti, hogy exportra dolgozzanak: ez az egyetlen választásuk marad.

3.5.5 Ráadásul figyelembe kell venni a szigetek természetes hátrányaihoz kapcsolódó nehézségek következő csoportját: a sziget jellegből adódó összes problémát is. A szállítás miatti jelentős többletköltség alapvetően csökkenti a szigetek versenyképességét. Paradox módon az, hogy a szállítás költségei „megvédik” a szigetek piacait a kontinensről érkező versenytársaktól, a valóságban monopolhelyzetek kialakulásához vezethet a szigetekeken.

3.5.6 A szigetek helyzetére nézve meghatározó továbbá (s egyúttal a szigetek hosszú távú fejlődési kilátásait is meghatározza) a következő probléma is:

- A létfontosságú erőforrások (például az ivóvíz, az energia, a nyersanyagok, az élettér és a termőföld) korlátozottak, ami erőforráshiányhoz és a gazdasági diverzifikáció hiányához vezet. Ez az egyoldalú tevékenység problémájának is előidézője. A problémát Az Európai Unió szigeti régióinak és legkülső régióinak elemzése című tanulmány⁽³⁾ is hangsúlyozta, külön kiemelve az ivóvíz hiányát, amely nyaranta akut problémát idéz elő a mediterrán szigetekeken, ahol sok turista van jelen. Számos sótalanító telep létesült, ám a hagyományos módszer jelentős mennyiségű villamos energiát fogyaszt. Sok szigetnek nincs elegendő energiaellátása, és arra kényszerül, hogy tenger alatti kábeleken fosszilis energiaforrásokat vagy villamos energiát importáljon.

⁽¹⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságon belül működő Egységes Piac Megfigyelőközpontja (SMO) jelenleg dolgozik a csomagról szóló véleményen (INT/409, előadó: Bryan CASSIDY, társelőadók: Raymond HENCKS és Claudio CAPPELLINI), valamint az azt kiegészítő, „A belső piac szociális és környezeti dimenziójáról” szóló véleményen (INT/416, előadó: Andrzej ADAMCZYK), a HL még nem tették közzé (2008. szeptemberében tartott).

⁽²⁾ Hangsúlyozni kell, hogy ezt a pontot szerencsére a legkülső régiók vizsgálata kapcsán a 4. kohéziós jelentés is ismerte (COM(2007) 273 végleges, 50. o.).

⁽³⁾ *Analysis of the island regions and outermost regions of the European Union* [Az Európai Unió szigeti régióinak és legkülső régióinak elemzése], Planistat, 2003. március.

- A természeti kockázatoknak súlyosabb következményeik vannak: a szigetek ökológiaiag sebezhetőek.

3.5.7 A megközelíthetőség kérdésének konkrét vizsgálatát:

- Elsőként egy megjegyzés. Az Európai Bizottságnak igaza van, amikor azt mondja, hogy a hozzáférhetőség korlátai lefordíthatóak arra a tényre, hogy a „távolsági autóbusz-, illetve vonatút a tengeri átkeléssel meghosszabbodik”. Következésképpen a szigetlakók és kkv-ik kénytelenek együtt élni a szigetlétből adódó magas közlekedési költségekkel, a járatok ritkaságával, valamint a szociális és éghajlati kockázatokkal⁽⁴⁾;
- Másodsorban az Európai Bizottság akkor is helyesen jár el, amikor a „közlekedést” és a „kommunikációt” helyezi a régiók versenyképességének középpontjába. Ha ugyanis a városi központok fejlődésének egyik feltétele a hármas (közúti/vasúti/légi) hozzáférhetőség⁽⁵⁾, ez az elemzés éppúgy igaz a szigetekre is, melyek közül több HDSL⁽⁶⁾-hozzáférhetőségi problémákkal is küzd. Különös súlyt ad a problémának az a tény, hogy „az egyéb jelentős gazdasági központokkal való nemzetközi kapcsolatok és összeköttetések” alapvető kritériumot jelentenek a beruházások helyének kijelölése szempontjából⁽⁷⁾.
- Végezetül a szigetek számára súlyos nehézséget jelent a nagy európai piachoz való hozzáférés is. Mint említettük, magas szállítási költségekkel kell szembenézniük, aminek következtében a szigetek kkv-i nem vonzóak. Ráadásul attól is szenvednek, hogy nem állnak rendelkezésre a kontinentális termelési módok sem. Az ellátási költségek miatt nem tudnak „just in time” rendszerben dolgozni, ezért termelési költségeik is magasabbak.

3.6 Mindezek az elemek jól megmutatják, milyen hátrányok akadályozzák a szigetek belső piacba való integrációját: számukra nincsenek meg a szükséges feltételek ahhoz, hogy ki tudják használni a körülbelül 500 millió fogyasztót magában foglaló piac valamennyi előnyét.

3.6.1 Az EU-nak el kell kerülnie az uniformizált megoldásokat erőltető politikát, és a fent említett integrált megközelítést kell szorgalmaznia. A szigetek problémája összetett probléma, mivel számos hátrány halmozottan van jelen. De a szigeteknek is ki kell tudni használni meglévő előnyeiket, amelyekre integrált társadalmi-gazdasági fejlődésük épülhet. Ilyenek például a halászati erőforrások, a megújuló energiaforrások, a turizmushoz kapcsolódó gazdasági tevékenységek, az erős kulturális identitás vagy a természeti, illetve kulturális örökség.

3.6.2 Mindezekon túl hangsúlyozni kell, hogy a fent említett, „Egységes piac a 21. századi Európa számára” című közlemény egyik kísérő dokumentumában az Európai Bizottság az általános érdekű szolgáltatások (SGI) egész Európai Unió területén való hozzáférhetőségének gondolatát hangsúlyozza. Amint az Európai Bizottság megjegyzi, ez létfontosságú az EU területi kohéziójának megőrzése szempontjából. Hozzáteszi, hogy a földrajzi vagy természeti hátrányokkal rendelkező területek – például a legkülső régiók, a szigetek, a hegységek, a ritkán lakott

⁽⁴⁾ Ugyanakkor a 2008. január 28-án meghirdetett egységes eurófizetési térség (SEPA) programjának köszönhetően a határokon átnyúló kifizetések éppolyan könnyűek lesznek, mint a helyi kifizetések.

⁽⁵⁾ 4. kohéziós jelentés (COM(2007) 273 végleges, 65. o.).

⁽⁶⁾ Magas bitrátájú digitális előfizetői vonal („High bit-rate digital subscriber line”).

⁽⁷⁾ 4. kohéziós jelentés (COM(2007) 273 végleges, 60. o.).

területek és a külső határvidékek – számára az általános érdekű szolgáltatásokhoz való hozzáférés gyakran nehézségekbe ütközik a főbb piacoktól való távolság és a kapcsolódás magasabb költségei miatt, s hogy ezeket a sajátos igényeket is figyelembe kell venni. Az Európai Bizottság tehát, úgy tűnik, nagyon is tudatában van a problémának, így elképzelhető, hogy kezdeményezések születnek e téren.

3.7 A fenti okok magyarázzák, miért maradt problematikus a szigetek egységes piacba való integrációja egészen az Egységes Európai Okmány óta. A szigetek továbbra is sebezhető területek. Mint kifejtettük, többségük nem támaszkodhat saját belső piacára; kkv-ik kénytelenek az európai kontinensen értékesíteni termékeiket és szolgáltatásaikat. Ugyanakkor versenyképességüket a hozzáférhetőség és az egyoldalú tevékenység problémái is gyengítik.

3.8 Az EGSZB mindezeket szem előtt tartva felhívja a figyelmet arra, hogy a jövőbeli szabályozásoknak a szigetekre nézve releváns javaslatok értékelését is magukban kell foglalniuk. Hangsúlyozza, hogy a szigetek problémáinak integrált megközelítése során különösen figyelni kell az arányosság és szubszidiaritás alapelveinek specifikus követelményeire.

4. Az európai szigetek előnyeire építő integrált koncepció

4.1 Mint korábban megállapításra került, az EGSZB az európai szigetek problémáinak integrált megközelítését szorgalmazza, a közösségi politikák fentebb említett integrált keretével párhuzamosan.

4.2 A szigeteknek meg kell találniuk a helyüket a belső piac felülvizsgálatának keretében⁽⁸⁾. A 2007. november 20-i közlemény megerősíti a 2007. februári időközi jelentésben említett kkv-barát irányelveket.

4.3 A kkv-kat a határokon átnyúló tevékenységekben való részvételre kell ösztönözni. Ez a gondolat feltételezi a területi kontinuitás mechanizmusának meglétét, amely elő tudja segíteni, hogy az európai szigetlakók akár saját (tag)országuk, akár egy szomszédos (tag)ország kontinentális területén keresztül kijuthassanak a piacokra. Vannak erre konkrét és hatékony példák. Bornholm dán szigete például a svédországi Ystaddal való, államilag támogatott tengeri összeköttetést hasznosítja. A területi kontinuitás létezik Franciaország kontinentális területe és Korfika között is.

4.3.1 A támogatott tengeri összeköttetés javított a két francia terület közötti közlekedési feltételek minőségén, amit minden bizonnyal érdemes volna Olaszországgal is kifejleszteni (tudván azt, hogy egy korszaki számára könnyebb Olaszországon keresztül elérni az európai kontinentet, mint Franciaországon keresztül). Az EGSZB éppen ezért meg van győződve arról, hogy érdemes volna tanulmányozni a hasonló gyakorlatok valamennyi európai szigetre történő kiterjesztésének lehetőségét, és alkalmazásuk „európai szintűvé tételét”. A tapasztalat is azt bizonyítja, hogy az effajta eszközök megvalósítását a szigeteknek kellene irányítaniuk a szárazföld irányába, nem pedig fordítva.

⁽⁸⁾ Lásd az EGSZB „Az egységes piac felülvizsgálata” című véleményét, CESE 89/2007.

4.3.2 A területi kontinuitás eszközeinek „európai szintűvé tétele” a határokon átnyúló integráció célkitűzésének konkretizálását jelentené, amelyet az Európai Bizottság többször is hangsúlyoz „Egységes piac a 21. századi Európa számára” című közleményében.

4.4 A tudásalapú gazdaságot a középpontba helyező belső piac egyik eleme az új információs és kommunikációs technológiák használatának elterjesztése az egész EU-ban. Ez a gondolat valóban jó lehetőség a szigetek gazdaságának diverzifikációjára.

4.5 Nem szabad elfelejteni, hogy a szigetek természeti környezete kedvez az innovációnak (megújuló energiaforrások, kék biotechnológiák stb.). Tekintettel arra, hogy az említett 4. kohéziós jelentés szerint a gazdasági teljesítmény és az innovációs teljesítmény szoros kapcsolatban vannak, a szigetek számára jócskán van mozgástér.

4.6 Tekintettel arra, hogy a legtöbb sziget érintett a halászati tevékenységekben, a bioenergia hasznos lehet a haltenyésztők és a halászok-hajósok számára. A közpolitikáknak gondoskodniuk kell a hasonló kezdeményezésekhez szükséges eszközökről. Segíteniük kell a szigeteket a megújuló tengeri erőforrások fejlesztésében (pl. hullámenergia, tengeri áramlatok energiája vagy – főként a legtávolabbi régiók esetében – az óceán hőenergiája).

4.7 A mezőgazdaság terén a KAP két pillérének megvalósításában rugalmasságot kell biztosítani, hogy a szigetek tevékenykedő mezőgazdasági termelők nagyobb haszonra tehesenek szert.

4.8 A hasonló energiaforrások létfontosságúak a szigetek számára, ahol rendkívüli tétje van a földek kihasználásának, miközben a fosszilis energiaforrásoktól való földrajzi függés fékezi a fejlődést. Ezért ezeken a területeken ezt a függést megújuló energiaforrásokkal kellene kiváltani. E kontextusban a szigetek figyelemre méltó kísérleti és fejlesztési területekké léphetnek elő, egyúttal Európa érdekeit is szolgálva. Réunion szigete a közelmúltban jelentette be, hogy a „csak megújuló energiák” politikája irányába kíván továbblépni; már jelentős megújuló tengeri erőforrásokat azonosítottak. Újabb jó példa a szélenergia: mostantól 2009-ig a Kanári-szigeteken található El Hierro teljes energiaellátását egy szélturbinákból és vízerőművekből álló komplexum fogja biztosítani.

4.9 A megfelelő európai szabályozáson ⁽⁹⁾ alapuló belső piac magában foglalja a jelenlegi európai törvények végrehajtásának felülvizsgálatát is, valamint annak ellenőrzését, hogy hatásaik megfelelnek-e az eredetileg előrejelzett hatásoknak. A fentiekben tárgyalt szabályozási problémák tekintetében egy hasonló kezdeményezésnek bizonyosan pozitív hatása volna a szigetekre. Talán a következő kísérleti projektet lehetne elvégezni e téren: a szolgáltatási irányelv szerint az Európai Bizottságnak 2011. december 28-ig, majd azt követően háromévente átfogó jelentést kell benyújtania az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az irányelv alkalmazásáról. E jelentés keretében egy területi megközelítést lehetne érvényesíteni, és a szigetek helyzetét az egyéb régiókkal összehasonlítva értékelni lehetne.

4.10 Mindezek az elemek elősegíthetik, hogy megoldási lehetőségeket találjunk a szigetek belső piachoz való jövőbeli jobb integrációjára. Ez az integráció két célkitűzés – a vonzerő, illetve a diverzifikáció – megvalósításán alapszik.

⁽⁹⁾ Lásd az EGSZB „Jobb jogalkotás” (CESE 1068/2005) és „Az uniós szabályozás jobb végrehajtása” (CESE 1069/2005) című véleményét.

5. Az uniós politikák megfelelő végrehajtása az európai szigeteken

5.1 A fent említett két célkitűzés tekintetében az EGSZB meggyőződése szerint a politikák megfelelő végrehajtása a következő kezdeményezésektől függ:

5.1.1 Megfelelőbb kapcsolatok biztosítása a szigetek és a kontinens között, a közlekedési és innovációs politikák révén.

5.1.1.1 Számos szigetlakó vállalkozó panaszkodik a termékek kontinentális kikötőkbe való eljuttatásának többletköltségeire (szállítás). Egyes tanulmányok szerint a többletköltség a 20 %-ot is eléri. Mivel azonban a termékek sokfélék, alaposabb tanulmányokat kellene végezni (a legtávolabbi régiók esetében alkalmazott módszertan alapján). Ezért ezt a célt szem előtt tartva fontos megteremteni a szükséges feltételeket ahhoz, hogy a szigetek helyi intézményei fel tudják mérni a szigetjellegből adódó költségeket. Emiatt a szigetek helyi statisztikai szolgáltatásra és árindexekre egyaránt szükség van. A folyamat végén közös kiértékelési módszertannak kell kialakulnia az európai szigetek összes helyi statisztikai szolgálata között.

5.1.1.2 Általánosságban a szigeteknek hatékony általános érdekű szolgáltatásokra van szükségük.

5.1.2 Földrajzi megközelítésre van szükség a szabályozás javítását célzó kezdeményezés keretében, ami többek közt a következőket jelenti:

- a belső piacra vonatkozó valamennyi uniós kezdeményezéshez a szigeteket érintő hatások felmérése, nemcsak ágazatközi, hanem földrajzi szempontból is; a szigetek szempontjainak megjelenítése valamennyi uniós politikában;
- rugalmasság az uniós rendeletek alkalmazásában,
- az adminisztratív feladatok egyszerűsítése, mindenekelőtt a kkv-k finanszírozáshoz való hozzáférése terén;
- a hatóságoknak nemzeti, regionális és helyi szinten is ezt a magatartást kell követniük.
- Ezért a pusztán egyszerűsítés aspektusán túlmenően hangsúlyozni kell a különböző politikai szintek között koherensen működő stratégiák kidolgozásának szükségességét is.

5.1.3 Arra kellene ösztönözni az európai tisztviselőket, hogy vegyenek részt szigetekről szóló képzéseken, hogy megérthessék ezeknek a sajátos területeknek a realitását. Az EGSZB ezért kiemelten támogatja a „Vállalati Tapasztalati Programot”, és felkéri a szigetekeken működő kkv-kat, hogy jelentkezzenek európai tisztviselők befogadására. Ez az ő számukra is jó alkalom arra, hogy helyi szinten, közvetlenül a szigetlakókkal beszélhessenek európai ügyekről. Ezt bizonyította a tanulmányozócsoport Ajaccio-ban, 2008. április 7–8-án tartott ülése is. Ha az uniós polgárokkal a tagállamokban találkozunk, sokkal jobban meg lehet érteni és meg lehet vitatni az Uniót és politikáit.

5.1.4 Hangsúlyozni kell a regionális célkitűzésű állami támogatásra vonatkozó politikák jövőbeli fontosságát. E konkrét kérdésben az EGSZB határozottan támogatja a Musotto-jelentés javaslatait, nevezetesen:

- „rugalmasság a meglévő és jövőbeli állami támogatások politikájában, anélkül hogy ez a rugalmasság elfogadhatatlan versenytorzulásokhoz vezethessen az EU-n belül”;

– a regionális állami támogatásokra vonatkozó következő iránymutatások keretében tanulmányozni kell a működési támogatások minden olyan szigeti régióra való kiterjesztésének lehetőségét, amely nem szigetország vagy belső sziget.

5.1.5 A szigeteken működő kkv-k kapacitásait növelni kell:

5.1.5.1 A kkv-k kutatáshoz és innovációhoz való hozzásegítése, például olyan eszközök révén, mint a JEREMIE. A szigeteken ugyanis nagy a hiány jól képzett kutatókból, laboratóriumokból és szabadalmakból. A magánkutatások annyira elenyészők, hogy az állami kutatásokat kellene fejleszteni. A szabad zónák elképzelését is alaposan meg kell vizsgálni. A szárazföldön tapasztalható állapotokhoz képest a szigetek elmaradtak, kivéve azokat az eseteket, ahol a közigazgatási szervek voluntarista politikát folytatnak, vagy ahol egy ágazat gazdaságilag annyira fontos, hogy már eléri azt a küszöböt, amely elegendő kutatási tevékenységek megkezdéséhez, illetve támogatásához. Ez a megközelítés azonban az ősi szakmai bölcsesség megőrzését is magában foglalja: az innovációnak erről a vetülettől nem szabad megfélekedezni.

5.1.5.2 Harmadik országokba irányuló export. Emlékeztetni kell rá, hogy az Európai Bizottság a belső piac felülvizsgálatáról kiadott időközi jelentésében (2007. február), az egész világra nyitott jövőbeli belső piacról beszél. Ezt a felfogást erősíti meg az „Egységes piac a 21. századi Európa számára” című közlemény is. Ebben az Európai Bizottság „az egységes piac szabályozási térségének kiterjesztését” szorgalmazza. Ez a gondolat az EU és a tagállamok, illetve a szomszédos országok közötti együttműködési programokban konkretizálódhatna.

5.1.5.3 Magasan képzett munkaerő alkalmazása. A szigetek egyik problémája a fiatal nemzedék elvándorlása, amely inkább a kontinentális régiókban keres felsőfokú képzési és magasabb kereseti lehetőséget. Jóllehet a GDP nem tökéletes mutató, illetve kritérium, a 4. kohéziós jelentés hangsúlyozza, hogy ennek növekedése a termelékenység és a dolgozó népesség függvénye. Az EGSZB határozott meggyőződése, hogy kezdeményezéseket kell tenni a szigeteken egyetemek és egyéb magas szintű oktatási intézmények kialakítása érdekében. Ez a szigetek lakói számára a továbbképzés alapfeltétele. Amióta 1981-ben újra megnyitotta kapuit, a Korzikai Egyetem például – a diákok növekvő számának köszönhetően – képes volt mennyiségi és minőségi javulást előidézni a regionális humántőkében. Ez a javulás csökkentett bizonyos munkaerő-piaci egyenlőtlenségeket, és ösztönözte egyes gazdasági szektorok (például élelmiszer-feldolgozás, turizmus, IKT stb.), illetve vállalatok fejlődését.

5.1.5.4 A szigetek tulajdonságaira támaszkodva a legjárhatóbb fejlődési út megtalálása. Az Európai Bizottság a tengerpolitikáról kiadott zöld könyvében joggal hangsúlyozza ezzel kapcsolatosan azt a tényt, hogy „az idegenforgalmi termékek és szolgáltatások diverzifikálása növelheti a part menti és szigeti desztinációk versenyképességét”. E diverzifikáció – amely az innováció (nem technológiai) dimenziójához kapcsolódik, és egyúttal összecseng a szigetek gazdasági tevékenységeinek diverzifikációjára irányuló általános célkitűzéssel is (számos sziget szenved az idegenforgalmi tevékenység egysíkúságától) – a következő feltételekhez kötött:

- teljes állapotfelmérés elvégzése minden egyes európai sziget helyzetéről;
- a turizmus területén a szigeteket sújtó hátrányok teljes listájának összeállítása;

– az infrastruktúrák színvonalának meghatározása valamennyi sziget esetében;

– a kereskedelem támogatása és hozzájárulás a szállodai és közlekedési infrastruktúra fejlesztéséhez, a szigetrégiók és az Európai Unió közötti egyedi szerződések aláírása révén;

– a turizmus diverzifikációjának elősegítése érdekében számba vehető támogatási és átstrukturálási lehetőségek tanulmányozása (kulturális, vidéki, régészeti, ifjúsági, sport-, halászati, üzleti stb. turizmus);

– a regionális turisztikai fejlesztési tervek kidolgozására irányuló javaslat tanulmányozása. Ezek a tervek megelőznék az európai fellépéseket, és kötelező előfeltételét képeznék annak, hogy a szigetek részesülhessenek a „Regionális versenyképesség és foglalkoztatás” célkitűzés strukturális alapjainak 2007–2013-as programozási időszakára jegyzékbe vett uniós szigetrégiók számára előirányzott specifikus európai finanszírozásokból;

– a megfelelő módszerek meghatározása, amelyek képessé tehetnék a szigetet, hogy a környezetet gazdasági tevékenységek forrásává alakítsák (nevezetesen ökoszállodákra, bioélelmiszerekre, szabadterei tevékenységekre, bio-felfedező túrákra stb. alapuló turistacsábító stratégiák kifejlesztése). Az ilyen megközelítések konkrétan a háziipari ágazatokra vonatkoznak.

6. Szilárd kormányzás az európai szigetek helyzetének megfelelő figyelembevétele érdekében

6.1 Az EGSZB a jogalkotási folyamat keretében az alábbi változtatások végrehajtását javasolja:

6.1.1 A lehető legtöbb használható információ megléte a szigetek helyzetéről. Nem lehet eléggé hangsúlyozni a szigetekre vonatkozó statisztikák frissítésének és további statisztikák összeállításának fontosságát. Ezek az akkurátus közpolitikai szükséges eszközei (európai, nemzeti és regionális szinten is). Ezt a megközelítést elsőként egy eseti értékelésre kellene alapozni, amely egyebek mellett a szigetek specifikus társadalmi és gazdasági helyzetét is figyelembe veszi. Ez egyúttal jó alkalom elgondolkodni arról is, hogy mennyire releváns kritérium a GDP a regionális nehézségek értékelésekor.

6.1.1.1 A szigetekre vonatkozó bármely közösségi politika kidolgozásának, illetve végrehajtásának előfeltétele, hogy elegendő és megbízható adatokkal, illetve releváns mutatókkal rendelkezünk. A GDP kritériuma, akárcsak a munkanélküliségi ráták – legalábbis önmagukban – közismerten alkalmatlanok rá, hogy megfelelően megértsük a szigetterületek realitását és azokat a bonyolult mechanizmusokat, amelyek miatt a szigetek mások, mint a Közösség többi része.

6.1.1.2 Ez a helyzet nem új keletű, de hosszú ideig nem került reflektorfénybe, mivel az EU szigetein élő lakosság nagy többsége mindenképpen a maximális támogatási szintben részesült (1. számú célkitűzés), kevés gyakorlati jelentősége volt egy hasonlóan komplex probléma feltárásának. A bővítési folyamat, és a vele járó „statisztikai hatás” (például a hajdan hátrányos helyzetű régiók viszonylagos gazdagodása) azonban kihangsúlyozta a helyzet elemzésének szükségességét, és a szigetrégiókra vonatkozó jobb és célzottabb statisztikai mutatókra irányuló igényt.

6.1.1.3 Amint a Musotto-jelentés is kiemelte: „folytatni kell a relevánsabb statisztikai mutatók kidolgozását, amelyek képesek világosabb statisztikai képet adni a fejlettségi szintről és előmozdítani a földrajzi és természeti hátrányoktól sújtott régiók megfelelő megértését, különös tekintettel a halmozott nehézségek sújtotta területekre, például a hegyláncokra, szigetcsoportokra vagy a kettős elszigeteltségtől szenvedő régiókra [...] E mutatóknak egyúttal lehetővé kell tenniük a szóban forgó régiók és az EU többi része közötti különbségek pontosabb értékelését, valamint az érintett régiókon belüli egyenlőtlenségek értékelését is”.

6.1.2 A szigetekkel foglalkozó szolgáltatói csoport létrehozása az Európai Bizottságon belül a problémamegoldás integrált megközelítése érdekében.

6.1.3 Az EGSZB közös fejlesztési stratégiák kidolgozása érdekében együttműködésre szólítja fel a helyi közigazgatási szerveket és a civil társadalmat (ahol pedig már együttműködnek, ott a közös munka folytatására). Fontos, hogy a szigetek közösségei pozitív partneri együttműködés keretében közelítsék meg a projekteket.

6.2 Az EGSZB úgy véli, hogy a helyes kormányzás érdekében rendszeresen felül kellene vizsgálni a szigetek helyzetét, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy nyújtson be éves jelentést az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Régiók Bizottságának és az EGSZB-nek az európai szigetek problémái kapcsán hozott releváns intézkedések hatékonyságának nyomon követéséről és értékeléséről. E tekintetben az éves jelentésnek az Európai Bizottság által javasolt cselekvéseket is tartalmaznia kellene. Elmondható tehát, hogy ez a vélemény hosszú távú, dinamikus folyamatot indít útjára.

7. Záró megjegyzések

7.1 Végezetül a szigetek jobb belső piaci integrációjának kérdése a fentiek mellett az alábbi két alternatíva megvizsgálására vezetheti az érdekelt feleket.

7.2 A szigetekkel rendelkező vagy szigetekből álló tagállamok (Portugália, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Görögország, Málta, Ciprus, Egyesült Királyság, Írország, Hollandia, Dánia, Észtország, Finnország, Svédország) közötti megerősített együttműködési formák alkalmazása. Az európai szigetpolitika fenti céljainak eléréséhez szükséges összes feltétel teljesülése szempontjából ez a megoldás végrehajthatatlannak tűnhet. Következésképpen a tagállamok saját javaslatainak mértékében az alulról építkező megközelítést kell választani. Ezért kell helyi szintű fejlesztési stratégiákat kidolgozni – amint azt már

korábban említettük is. E tekintetben a (2007–2013-as strukturális alapok keretében kidolgozott) operatív programok megfelelő alapként szolgálhatnak a jövőbeli 2014–2020-as időszakhoz.

7.3 A jövőbeli európai jogi keretek elősegíthetik a jelenlegi megoldások tökéletesítését, a Lisszaboni Szerződés, illetve az EK-Szerződés 158. cikkének módosítása révén.

7.3.1 A Lisszaboni Szerződés által módosított jövőbeli 158. cikk a következőképpen olvassandó:

- a) az első bekezdésben a „gazdasági és társadalmi kohézió” szövegrész helyébe a „gazdasági, társadalmi és területi kohézió” szöveg lép;
- b) a második bekezdésből a „vagy szigetek – a vidéki térségeket is beleértve –” szövegrészt el kell hagyni;
- c) a cikk a következő új bekezdéssel egészül ki: **„Az érintett régiók közül kiemelt figyelemmel kell kezelni a vidéki térségeket, az ipari átalakulás által érintett térségeket és az olyan súlyos és állandó természeti vagy demográfiai hátrányban lévő régiókat, mint a legészakibb, rendkívül gyéren lakott régiók, valamint a szigeti, a határon átnyúló és a hegyvidéki régiók”.**

7.3.2 A fenti újraszövegezés összhangban van azzal a ténnyel, hogy a (még jóváhagyásra váró) Lisszaboni Szerződésnek köszönhetően új elemként a területi aspektus is bekerült az európai kohézióba. A területi dimenzió elismerése kiemeli az EU azon szándékát, hogy területének valamennyi realitását számításba vegye. A jövőbeli új 158. cikk e törekvés konkrét megfogalmazását jelenti.

7.3.3 A területi kohézió meghatározása nem könnyű feladat. A jövőbeli zöld könyv bizonyára érdekes alkalmat nyújt a tájékozódásra a meglévő különböző megközelítésekről. Az EGSZB ezzel kapcsolatban meg van győződve arról, hogy a területi kohézióról való gondolkodás a tisztán gazdasági statisztikák mellett figyelembe veszi a terület nyilvánvaló földrajzi adottságait és az azokból eredő sérülékenységet is, ami – egyes területeken – komoly veszélybe sodorhatja a társadalmi-gazdasági kohéziót. A területi kohézióra való törekvés a szigetrégióon belüli, illetve a területek összessége közötti együttműködés megerősítésére (az EGSZB minden bizonnyal támogatná az e célra előírt strukturális alap növelését a 2013 utáni következő időszakban), valamint az összes érintett fél (az állami hatóságok és a civil társadalom) között a releváns politikák kidolgozása és végrehajtása terén megvalósuló partnerség megerősítésére alkalmas eszközök keresését jelenti.

Kelt Brüsszelben, 2008. július 10-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS